

Dr. sc. Vlasta Roška¹

Dr. sc. Sara Soldo²

Martin Kure³

IZAZOVI I GLOBALNE IMPLIKACIJE U RJEŠAVANJU PROBLEMA POREZNIH OAZA

Stručni rad / Professional paper

UDK / UDC: 343.351

DOI: 10.51650/ezrvs.19.1-2.12

Primljeno / Received: 03/03/2025

Prihvaćeno / Accepted: 28/04/2025

Porezne oaze predstavljaju ozbiljan izazov za fiskalne sustave Europske unije (EU) i globalne porezne politike. Cilj ovog rada je analizirati ulogu Europske komisije (EK) u suzbijanju poreznih oaza kroz regulatorne inicijative, međunarodnu suradnju i pravne mehanizme. U istraživanju su korištene deskriptivne metode analize i sinteze pravnih dokumenata, sekundarnih izvora i studija slučaja relevantnih poreznih afera. Osim pregleda postojećih mjera, rad identificira znanstvene praznine u literaturi te formuliра istraživačka pitanja usmjerena na regulatorne, operativne i institucionalne izazove. Rezultati pokazuju da su ključne mjere EK-a uključivale Direktivu protiv izbjegavanja poreza (ATAD), mehanizam crne liste poreznih oaza, implementaciju OECD-ovih BEPS mjera te prijedlog minimalne globalne porezne stope za multinacionalne kompanije. Unatoč tim naporima, izazovi ostaju prisutni zbog neujednačenih poreznih sustava država članica i otpornosti poreznih oaza na međunarodne regulacije. Nalazi naglašavaju potrebu za jačom provedbom postojećih mjera i povećanjem suradnje između EU-a i globalnih aktera u borbi protiv erozije porezne osnovice i premještanja dobiti.

Ključne riječi: porezne oaze; Europska komisija; porezna politika; BEPS; porezna transparentnost.

1. Uvod

Porezne oaze omogućuju multinacionalnim kompanijama i pojedincima da minimiziraju svoje porezne obveze premještanjem dobiti u jurisdikcije s niskim ili nikakvim porezima. Takve prakse dovode do značajnih gubitaka u poreznim prihodima država, narušavajući

¹ Izvanredna profesorica; Libertas međunarodno sveučilište, Trg J.F. Kennedy 6b, 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska; e-mail: vroška@libertas.hr

² Predavač; Libertas međunarodno sveučilište, Trg J.F. Kennedy 6b, 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska; e-mail: ssoldo1@libertas.hr

³ Student; Libertas međunarodno sveučilište, Trg J.F. Kennedy 6b, 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska; e-mail: mkure@student.libertas.hr

fiskalnu stabilnost i pravednost poreznih sustava. Europska komisija (EK) prepoznala je problem erozije porezne osnovice i premještanja dobiti te razvila niz politika i regulatornih mjera kako bi osigurala pravednije oporezivanje unutar EU-a i izvan njega.

Cilj ovog rada je analizirati strategije i instrumente koje EK koristi u borbi protiv poreznih oaza, uključujući pravne regulative, mehanizme praćenja i međunarodnu suradnju. Rad također razmatra ključne izazove u provedbi ovih mjera, uključujući otpor određenih jurisdikcija, potrebu za jačom globalnom koordinacijom i učinkovitost postojećih inicijativa. Analizom primjera poznatih poreznih afera, kao što su LuxLeaks, Panama Papers i slučaj McDonald's, rad nastoji prikazati stvarne posljedice poreznih oaza te procijeniti učinkovitost politika EK-a u njihovom suzbijanju. Kroz integraciju pregleda literature, metodološke analize i praktičnih primjera, rad nastoji popuniti uočene znanstvene praznine u postojećim istraživanjima te odgovoriti na jasno definirana istraživačka pitanja usmjerena na regulatorne, operativne i globalne aspekte borbe protiv poreznih oaza.

Strukturno, rad je podijeljen u četiri poglavlja. Nakon uvodnog dijela, drugo poglavlje pruža teorijski pregled relevantne literature i identificira znanstvene praznine. Treće poglavlje donosi metodološku analizu i analizira politike EK-e, metode izbjegavanja poreza te ulogu međunarodnih institucija u borbi protiv poreznih prijevара. Konačno, četvrto poglavlje donosi zaključke istraživanja i preporuke za jačanje budućih mjera.

2. Pregled literature

U teorijskom pregledu ovog rada analizirana su ključna znanstvena istraživanja koja se bave problemom poreznih oaza, erozijom porezne osnovice i učinkom regulatornih mjera na globalnoj i europskoj razini. Radovi Höhlera i Watrina (2021), DeBackera, Heima i Trana (2022), Johannena i Zucmana (2024), Dharmapale (2014), Cobhama i Janskýja (2018) te Johannesena i Zucmana (2014) pružaju empirijske i teorijske uvide u mehanizme funkcioniranja poreznih oaza, učinke regulatornih inicijativa poput javnog izvještavanja po zemljama, poreznih revizija i crnih lista, kao i u izazove globalne suradnje u suzbijanju izbjegavanja poreza.

Höhler i Watrin (2021) analiziraju učinak obveznog javnog izvještavanja po zemljama (Country-by-Country Reporting - CbCR) na prisutnost banaka u poreznim oazama. Autori koriste kvantitativnu analizu promjena u broju podružnica banaka u poreznim oazama prije i nakon uvođenja obveze izvještavanja, koristeći podatke o europskim financijskim institucijama. Rezultati pokazuju značajno smanjenje prisutnosti banaka u poreznim oazama nakon implementacije CbCR, dok osiguravajuće tvrtke, koje nisu bile uključene u obvezno izvještavanje, nisu pokazale takav pad. Zaključak istraživanja jest da povećana porezna transparentnost smanjuje korištenje poreznih oaza (Höhler i Watrin, 2021). Ovaj je rad izuzetno relevantan za našu temu jer potvrđuje važnost regulatornih inicijativa Europske komisije koje su usmjerene na povećanje transparentnosti kao sredstva za smanjenje erozije porezne osnovice.

DeBacker, Heim i Tran (2022) istražuju kako porezne revizije utječu na ponašanje poreznih obveznika kroz vremenski period. Istraživanje koristi longitudinalne podatke o revizijama i poreznim prijavama u Sjedinjenim Američkim Državama, primjenjujući regresijske analize za procjenu dugoročnih učinaka revizija. Nalazi pokazuju da porezne revizije značajno povećavaju razinu porezne usklađenosti u godinama nakon revizije, bez prisutnosti

kontraefekta smanjene usklađenosti. Zaključuje se da revizije mogu služiti kao učinkovito sredstvo odvrtačanja od izbjegavanja poreza (DeBacker, Heim i Tran, 2022). Relevancija ovog rada za naše istraživanje leži u činjenici da podupire tezu kako snažniji nadzor i provedbene mjere, poput onih koje provodi Europska komisija i OLAF, mogu imati pozitivan dugoročni učinak na smanjenje poreznih manipulacija.

Johannesen i Zucman (2024) analiziraju reputacijske i ekonomske troškove koje trpe zemlje uvrštene na crnu listu poreznih oaza Europske unije. Korištenjem ekonometrijskih modela i podataka o turizmu i stranim investicijama, autori kvantificiraju učinak negativnog publiciteta i formalnog uvrštavanja na listu na ekonomske pokazatelje pogođenih jurisdikcija. Rezultati pokazuju pad u dolasku turista i investicija nakon uvrštavanja na listu, što sugerira da javno imenovanje i sramoćenje može biti učinkovito oruđe politike (Johannesen i Zucman, 2024). Ovaj je rad relevantan za našu temu jer ukazuje na važnost mehanizama poput crne liste koje su ključni elementi strategije Europske komisije u borbi protiv poreznih oaza, čime se dodatno opravdava potreba za međunarodnom koordinacijom i pritiskom na nekooperativne jurisdikcije.

Dharmapala (2014) provodi pregled postojećih empirijskih istraživanja o fenomenu erozije porezne osnovice i preusmjeravanja dobiti (BEPS). Rad koristi metodu sustavnog pregleda literature, analizirajući različite kvantitativne i kvalitativne studije koje se bave procjenom razmjera BEPS aktivnosti i njihovim učincima na nacionalne porezne prihode. Glavni zaključci pokazuju da multinacionalne kompanije u značajnoj mjeri iskorištavaju razlike među poreznim sustavima kako bi smanjile svoju poreznu osnovicu, pri čemu su zemlje u razvoju posebno pogođene. Ističe se potreba za jačom međunarodnom suradnjom i boljim dizajnom poreznih politika. Ovaj rad je relevantan za naše istraživanje jer pruža teorijski i empirijski okvir koji objašnjava zašto su regulatorne mjere protiv poreznih oaza, poput ATAD direktive i crne liste, nužne za očuvanje fiskalne održivosti.

Cobham i Janský (2018) kvantificiraju globalne gubitke poreznih prihoda koji proizlaze iz korporativnog izbjegavanja poreza, koristeći makroekonomske modele i podatke iz nacionalnih računa. Njihova metodologija uključuje procjenu gubitaka za pojedine zemlje na temelju razlika između stvarnih i očekivanih prijavljenih profita. Rezultati sugeriraju da su gubici osobito veliki u zemljama u razvoju, gdje iznose i do 30% ukupnih poreznih prihoda. Zaključuju da je nužna reforma međunarodnog poreznog sustava kako bi se ublažile posljedice za najranjivije ekonomije. Ovaj rad je iznimno važan za naše istraživanje jer empirijski potvrđuje tezu da porezne oaze ne utječu samo na razvijene zemlje već generiraju globalne nejednakosti, čime dodatno argumentira potrebu za globalno usklađenim odgovorom koji analiziramo u našem radu.

Johannesen i Zucman (2014) analiziraju učinkovitost mjera G20 za suzbijanje bankovne tajne i smanjenje korištenja poreznih oaza za skrivanje financijskih sredstava. Koriste empirijsku analizu promjena u bankovnim depozitima u poznatim poreznim oazama prije i nakon međunarodnog pritiska na banke da otkriju podatke o klijentima. Rezultati pokazuju da su se depoziti u tradicionalnim poreznim oazama smanjili, ali su se sredstva preusmjerila u alternativne jurisdikcije koje nisu bile obuhvaćene reformama. Zaključuju da su učinci G20 inicijative ograničeni, što upućuje na potrebu za širim i dosljednijim pristupom. Ovaj rad je relevantan za naše istraživanje jer ističe izazove u provedbi mjera protiv poreznih oaza, posebno naglašavajući važnost globalne koordinacije i trajnog pritiska, što su ključne točke i našeg rada.

Analizom postojeće literature identificirane su dvije glavne znanstvene praznine: prvo, nedostatak integriranog pregleda politike Europske komisije u kontekstu globalne borbe protiv poreznih oaza, te drugo, potreba za detaljnijom analizom konkretnih metoda izbjegavanja poreza i ulogom institucija poput OECD-a i OLAF-a u globalnoj koordinaciji napora. Naš rad nadopunjava postojeću literaturu tako što objedinjuje regulatorne, operativne i institucionalne perspektive borbe protiv poreznih oaza na primjeru Europske unije, uzimajući u obzir najnovije izazove i afere povezane s digitalnom ekonomijom.

3. Metodološka analiza

U skladu s ciljevima istraživanja, metodološki pristup ovog rada temelji se na kvalitativnoj analizi sekundarnih izvora, uključujući znanstvene radove, regulatorne dokumente EK, izvješća međunarodnih organizacija te analize poznatih slučajeva poreznih afera. Korištenjem metode analize i sinteze, rad integrira regulatorne, institucionalne i praktične aspekte borbe protiv poreznih oaza u cilju identificiranja postojećih izazova i ocjene učinkovitosti primijenjenih mjera. Na temelju pregleda relevantne literature i uočenih znanstvenih praznina, formilirana su sljedeća istraživačka pitanja:

- 1) U kojoj su mjeri politike Europske komisije, poput ATAD direktive, crne liste i CBCR izvještavanja, pridonijele smanjenju korištenja poreznih oaza među multinacionalnim kompanijama?
- 2) Kako se učinkovitost europskih politika protiv poreznih oaza uspoređuje s globalnim inicijativama poput OECD-ovih BEPS mjera?
- 3) Koje su najčešće metode izbjegavanja poreza koje koriste multinacionalne kompanije unatoč regulatornim mjerama?
- 4) Kako su velike međunarodne porezne afere (npr. Panama Papers, Paradise Papers) utjecale na oblikovanje i jačanje regulatornog okvira Europske unije?
- 5) Koja je uloga međunarodnih organizacija (OECD, MMF, OLAF) u podršci Europskoj komisiji i državama članicama u borbi protiv poreznih oaza?
- 6) Koje su glavne prepreke učinkovitijoj međunarodnoj koordinaciji u suzbijanju poreznih manipulacija i kako se mogu prevladati?

3.1. Politike Europske komisije u borbi protiv poreznih oaza

U ovom dijelu rada analiziraju se ključne regulatorne inicijative koje je Europska komisija provela s ciljem suzbijanja utjecaja poreznih oaza, uključujući Direktivu protiv izbjegavanja poreza (ATAD), mehanizam crne liste i obvezu izvještavanja po zemljama (CBCR). Fokus je na evaluaciji njihove učinkovitosti u smanjenju erozije porezne osnovice i preusmjeravanja dobiti, kao i na komparativnoj analizi s globalnim inicijativama poput OECD-ovih BEPS mjera. Time se adresiraju istraživačka pitanja o doseg i učincima politika Europske komisije u odnosu na međunarodne standarde.

Porezne oaze predstavljaju značajan izazov za fiskalnu politiku Europske unije (EU), omogućujući multinacionalnim kompanijama i pojedincima izbjegavanje plaćanja poreza, čime se smanjuju porezni prihodi država članica. Kako bi se suprotstavila ovom problemu,

Europska komisija (EK) razvila je niz politika i mjera usmjerenih na povećanje porezne transparentnosti, sprječavanje erozije porezne osnovice i premještanja dobiti te uspostavu pravednijeg poreznog sustava unutar Unije.

Ključne politike i mjere uključuju:

- Direktivu protiv izbjegavanja poreza (ATAD - *Anti-Tax Avoidance Directive*), kojom se uvode mjere za sprječavanje agresivnog poreznog planiranja, uključujući ograničenja na kamate, pravila o kontroliranim inozemnim društvima (*CFC rules*) i opće pravilo protiv zlorabe (GAAR) (Europska komisija, 2016).
- Direktivu o administrativnoj suradnji (DAC6), koja obvezuje posrednike i porezne obveznike na izvješćivanje o prekograničnim poreznim aranžmanima koji mogu dovesti do izbjegavanja poreza (Europski parlament, 2021).
- Mehanizam crne liste poreznih oaza, koji identificira nekooperativne porezne jurisdikcije i potiče njihovu usklađenost s međunarodnim poreznim standardima (Europska komisija, 2023).
- Prijedlog minimalne globalne stope poreza od 15% za multinacionalne kompanije, koji je dio globalnog sporazuma unutar OECD-a i G20 o smanjenju porezne konkurencije između država (Europski parlament, 2023).
- Direktivu o javnom izvješćivanju po zemljama (CBCR - *Country-by-Country Reporting*), koja od multinacionalnih kompanija zahtijeva objavu ključnih financijskih informacija u svakoj zemlji u kojoj posluju (Europska komisija, 2016).
- Pojačanu suradnju s OECD-om i implementaciju BEPS mjera (*Base Erosion and Profit Shifting*), čime se sprječava umjetno premještanje dobiti u jurisdikcije s niskim porezima (OECD, 2022).

EK je tijekom posljednjih desetljeća usvojila nekoliko ključnih dokumenata i inicijativa usmjerenih na suzbijanje štetnih poreznih praksi. Godine 2016., Komisija je predstavila prijedlog direktive o javnom izvješćivanju po zemljama, zahtijevajući od najvećih poduzeća koja posluju u EU-u da objavljuju informacije o ostvarenom profitu i plaćenim porezima u svakoj državi članici, s ciljem povećanja transparentnosti i odgovornosti (Europska komisija, 2016). Nadalje, Europski parlament je 2023. godine predložio izmjene Ugovora EU-a kako bi se ojačale mjere protiv poreznih oaza koje narušavaju tržišno natjecanje na jedinstvenom tržištu (Europski parlament, 2023). Ove izmjene imaju za cilj osigurati dosljednu primjenu poreznih pravila i spriječiti zlorabu poreznih sustava unutar EU-a.

Kao odgovor na porezne skandale poput "Panama Papers" i "LuxLeaks", EU je 2017. godine uspostavila crnu listu poreznih oaza kako bi ojačala borbu protiv utaje poreza. Ova lista, koja se redovito ažurira, obuhvaća jurisdikcije koje ne surađuju s EU u području oporezivanja. Kriteriji za uvrštavanje na listu uključuju poreznu transparentnost, pravedno oporezivanje i provedbu mjera protiv erozije porezne osnovice i premještanja dobiti (BEPS). U veljači 2024. godine, EU je ažurirala crnu listu, uklonivši s nje Bahame, Sejše, Belize te otoke Turks i Caicos, dok su na listi ostale jurisdikcije poput Američke Samoe, Anguille, Paname i drugih. Ova ažuriranja odražavaju napore tih zemalja u usklađivanju s međunarodnim standardima poreznog upravljanja.

EK je također predložila i implementirala niz direktiva i inicijativa usmjerenih na borbu protiv poreznih oaza i štetnih poreznih praksi. Akcijski plan za pravedno i jednostavno oporezivanje, predstavljen 2020. godine, sadrži 25 mjera koje se planiraju provesti do 2024. godine,

s ciljem modernizacije i pojednostavljenja poreznih sustava unutar EU-a. Ove mjere uključuju smanjenje poreznih prepreka, olakšavanje administrativnih opterećenja za poduzeća te jačanje suradnje među poreznim upravama država članica. Europski parlament je u svojim izvješćima kontinuirano naglašavao potrebu za postrožavanjem pravila o transparentnosti i razmjeni informacija među poreznim tijelima u EU-u. Primjerice, u rezoluciji usvojenoj 2021. godine, Parlament je pozvao na proširenje mehanizama automatske razmjene informacija te dodatne mjere protiv agresivnog poreznog planiranja (Europski parlament, 2021). Ove inicijative dodatno su ojačale regulatorni okvir EU-a u borbi protiv poreznih oaza. U borbi protiv poreznih oaza, EK surađuje s međunarodnim organizacijama poput Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD), Grupe dvadesetorice (G20) i Financijske akcijske radne skupine (FATF). Cilj ove suradnje je stvaranje globalno usklađenih poreznih pravila koja sprječavaju agresivno porezno planiranje, poreznu konkurenciju među državama i netransparentnost u financijskim tokovima. Jedan od ključnih rezultata ove suradnje je OECD-ov projekt protiv erozije porezne osnovice i premještanja dobiti (BEPS - *Base Erosion and Profit Shifting*), koji je 2015. godine dogovoren među zemljama članicama OECD-a i G20 (OECD, 2015). EU je u svoje zakonodavstvo ugradila nekoliko ključnih BEPS mjera, uključujući:

- Ograničavanje poreznih pogodnosti za multinacionalne kompanije koje iskorištavaju razlike u nacionalnim poreznim sustavima za umjetno smanjenje svojih poreznih obveza.
- Povećanje transparentnosti kroz automatsku razmjenu poreznih informacija među državama, što smanjuje mogućnost skrivanja dobiti u poreznim oazama (Europska komisija, 2016).
- Uvođenje obveze korporativnog izvješćivanja po zemljama (CBCR - *Country-by-Country Reporting*), kako bi se osigurala veća kontrola nad premještanjem dobiti između država (OECD, 2017).

Također, G20 i OECD su 2021. godine dogovorili globalni porezni sporazum, koji predviđa minimalnu globalnu stopu poreza od 15% za multinacionalne kompanije s prihodima iznad 750 milijuna eura. Europska komisija je aktivno podržala ovaj sporazum i 2022. godine predložila njegovu implementaciju u EU zakonodavstvo (Europski parlament, 2022). Unatoč naporima OECD-a, Ujedinjeni narodi su krajem 2022. godine usvojili rezoluciju kojom započinju proces izrade globalnog poreznog okvira, prepoznajući potrebu za inkluzivnijim pristupom u rješavanju međunarodnih poreznih pitanja.

3.2. Metode izbjegavanja poreza i primjeri poreznih afera

Ovaj odjeljak usmjeren je na analizu najčešćih strategija izbjegavanja poreza koje koriste multinacionalne kompanije, unatoč postojećim regulatornim okvirima. Kroz studije slučaja poznatih poreznih afera kao što su LuxLeaks, Panama Papers i Paradise Papers, prikazuju se mehanizmi premještanja dobiti, transfernih cijena i dvostruke neoporezivosti. Analiza ovih primjera omogućuje bolje razumijevanje ranjivosti postojećih sustava i odgovara na istraživačka pitanja o načinu funkcioniranja i posljedicama takvih praksi.

Izbjegavanje poreza predstavlja značajan izazov za globalne porezne sustave, omogućujući multinacionalnim kompanijama i pojedincima smanjenje poreznih obveza kroz različite strategije. Ključne metode izbjegavanja poreza su sljedeće:

- Premještanje dobiti (profit shifting): Ova metoda uključuje preusmjeravanje dobiti iz jurisdikcija s višim poreznim stopama u zemlje s nižim porezima ili porezne oaze. Multinacionalne kompanije često koriste interne financijske transakcije, poput zajmova ili licenciranja intelektualnog vlasništva, kako bi premjestile dobit unutar svojih podružnica i smanjile ukupnu poreznu obvezu. Prema istraživanju Clausinga (2003), premještanje dobiti može značajno smanjiti porezne obveze korporacija.
- Transferne cijene (*transfer pricing*): Transferne cijene odnose se na cijene po kojima povezane tvrtke unutar iste korporacije razmjenjuju robu, usluge ili intelektualno vlasništvo. Manipulacijom ovih cijena, kompanije mogu alocirati veći dio dobiti u podružnice smještene u jurisdikcijama s nižim porezima, čime smanjuju ukupnu poreznu osnovicu. Eden (1998) ističe da transferne cijene predstavljaju ključni alat za multinacionalne kompanije u upravljanju poreznim obvezama.
- Dvostruka neoporezivost (double non-taxation): Ovaj fenomen nastaje kada određeni prihod nije oporezovan niti u zemlji izvora niti u zemlji rezidentnosti poreznog obveznika. To se često postiže iskorištavanjem razlika u nacionalnim poreznim zakonodavstvima ili kroz upotrebu hibridnih entiteta i instrumenata koji imaju različit porezni tretman u različitim jurisdikcijama. Devereux i Vella (2014.) naglašavaju da dvostruka neoporezivost može dovesti do značajnih gubitaka u poreznim prihodima država.

Metode izbjegavanja poreza predstavljaju ozbiljan izazov za fiskalne sustave diljem svijeta, omogućujući značajne gubitke u državnim prihodima.

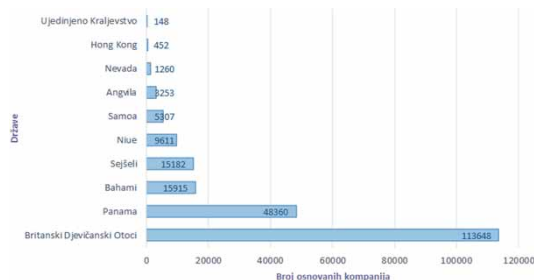
U studenom 2014. godine, Međunarodni konzorcij istraživačkih novinara (ICIJ, 2014) objavio je dokumente koji otkrivaju kako su multinacionalne kompanije sklapale tajne porezne dogovore s luksemburškim vlastima, omogućujući im značajno smanjenje globalnih poreznih obveza premještanjem dobiti kroz Luksemburg. Ovi dogovori, poznati kao "tax rulings", omogućili su kompanijama poput Pepsi, IKEA i FedEx da plaćaju minimalne poreze na dobit ostvarenu u drugim zemljama.

Europska komisija je 2015. godine pokrenula istragu protiv McDonald'sa zbog sumnje da je kompanija koristila porezne aranžmane s Luksemburgom kako bi izbjegla plaćanje poreza na dobit ostvarenu u Europi. Istraga je pokazala da je McDonald's premještao prihode od franšiza u podružnicu u Luksemburgu, gdje nisu bili adekvatno oporezivani. Međutim, 2018. godine Komisija je zaključila da Luksemburg nije prekršio pravila u svom poreznom tretmanu McDonald'sa (Europska komisija, 2018). U slučaju McDonald'sa, umjesto 29 posto, plaćeno je samo 1,49 posto poreza. Iako nije utvrđena nezakonitost, zaključeno je da je bilateralni sporazum namijenjen sprječavanju dvostrukog oporezivanja, doveo do dvostrukog ne-oporezivanja (Roška, Brlečić-Valčić, Samodol, 2019).

Panama Papers i Paradise Papers afere uključuju masovna curenja dokumenata koja su otkrila kako su bogati pojedinci i kompanije koristili offshore strukture za izbjegavanje poreza. Panama Papers curenje podataka otkriveno je kako je Mossack Fonseca jedna od vodećih firmi u offshore poslovanju, te je surađivala s odvjetničkim uredima i bankama širom svijeta. Osnivanje anonimnih offshore tvrtki i tajnih bankovnih računa svojim klijentima bio je glavni cilj ove tvrtke te su im na taj način omogućili ilegalne radnje kao na primjer izbjegavanje poreza, podmićivanje, financijske prijevare, trgovinu drogom, oružjem i ljudima. Kada su informacije iz Panama Papersa postale javne, otkriveni su brojni političari i druge ugledne osobe bile uključene u offshore poslovanja. Neki od njih bili su argentinski predsjednik Mauricio Macri, tadašnji islandski premijer Sigmundur Davíð Gunnlaugsson, pakistanski premijer Nawaz Sharif i

bliski suradnici malteškog premijera Josepha Muscata. Panama Papers su bacili svjetlo na opsežnu upotrebu offshore kompanija za skrivanje bogatstva i izbjegavanje plaćanja poreza, što je dovelo do značajne javne kritike i poziva na veću transparentnost u financijskim praksama (ICIJ, 2016). Kompanije koje su bile vezane za Panama Papers najviše su se osnivale na Britanskim Djevičanskim Otocima, dok je Panama druga zemlja po redu po osnovanim kompanijama, kao što je prikazano na grafikonu 1.

Grafikon 1: Deset zemalja s najviše osnovanih kompanija iz Panama Papersa

Izvor: Obrada autora prema podacima ICIJ (2016)

Naziv „Paradise Papers“ asocira na egzotične zemlje odnosno porezne rajeve gdje brojne tvrtke i pojedinci osnivaju entitete s ciljem smanjenja poreznih obveza. Tu su se nalazili dokumenti iz Appleby-a te vladini zapisi o registracijama korporacija u 19 zemalja, a te zemlje su Bahami, Bermuda, Aruba, Antigva i Barbuda, Barbados, Cookovi otoci, Kajmanski otoci, Dominika, Labuan, Libanon, Grenada, Malta, Sveta Lucija, Sveti Vincent, Maršalski otoci, Samoa, Sveti Kristof i Nevis, Vanuata te Trinidad i Tobago (Berglez i Gearing, 2018). Paradise Papers iz 2017. godine razotkrili financijske aranžmane preko tvrtke Appleby sa sjedištem na Bermudima (*International Consortium of Investigative Journalists* (ICIJ, 2016). Manja količina povjerljivih podataka dospjela je do njemačkog lista *Süddeutsche Zeitung* te je potaknulo istrage koje su proveli 381 novinara iz 67 zemalja. Paradise Papers dokumenti otkrivaju investicijske aktivnosti pojedinaca i tvrtki u razdoblju od 1950. do 2016. godine. Razotkrile su se sheme za smanjenje poreznih obveza, a njima su se služile brojne globalne korporacije, poznati pojedinci te čak i članovi kraljevskih obitelji. Među njima ističu se imena kao što su Facebook, Apple, Disney, Uber, Nike, Walmart, Allianz, Siemens, McDonald's i Yahoo.

Curenje podataka pod nazivom „Bahamas leaks“ obuhvaća informacije o tvrtkama, trustovima i zakladama registriranim na Bahamima od 1990. do početka 2016. godine, te otkriva offshore veze političara, poslovnih ljudi, financijaša i prevaranata. ove informacije, dobivene od strane njemačkog lista *Süddeutsche Zeitung*, postale su dostupne javnosti putem baze podataka koju su učinili dostupnom ICIJ i njegovi medijski partneri. Za razliku od Panama Papers skandala, gdje su podaci procurili iz panamske odvjetničke firme Mossack Fonseca, informacije iz Bahamas leaks temelje se na 1,3 milijuna datoteka iz registra tvrtki na Bahamima. Direktor ICIJ-a, Gerard Ryle, izjavio je da vjeruje kako bi osnovne informacije poput imena osoba povezanih s tvrtkama trebale biti javno dostupne, što je nekoć naglasio i bivši premijer David Cameron. Ryle je istaknuo da se ove informacije objavljuju kao javna usluga (Međunarodni konzorcij istraživačkih novinara, 2016).

Analiza navedenih slučajeva ukazuje na potrebu za međunarodnom suradnjom i reformom poreznih politika kako bi se osigurala pravednija raspodjela poreznih obveza i spriječila zlouporaba poreznih sustava. Navedene afere i procurili dokumenti naglašavaju potrebu za većom transparentnošću i kontrolom u vezi s offshore poslovanjem kako bi se spriječile porezne prevare, pranje novca i druge nezakonite aktivnosti. Međunarodni regulatorni organi i zakonodavci rade na poboljšanju regulacije i razmjene informacija između zemalja kako bi suzbili negativne efekte poreznih oaza (Brillaud, 2020).

3.3. Institucije za borbu protiv poreznih prijevara i globalne implikacije

U ovom dijelu istražuje se doprinos ključnih međunarodnih institucija poput OECD-a, Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) i Europskog ureda za borbu protiv prijevara (OLAF) u jačanju globalne borbe protiv poreznih manipulacija. Analizira se njihova uloga u promicanju porezne transparentnosti, suzbijanju pranja novca te jačanju međunarodne suradnje. Ovaj dio rada odgovara na istraživačka pitanja o učinkovitosti institucionalnih odgovora i glavnim preprekama koje onemogućuju dosljednu implementaciju globalnih antioaznih politika.

Sprečavanje poreznih prijevara predstavlja jednu od ključnih odgovornosti financijskih i poreznih sustava širom svijeta. Ovakve prijevare mogu imati dalekosežne posljedice, narušavajući vjerodostojnost poreznih sustava, dovodeći do značajnih gubitaka državnih prihoda i stvarajući nepošten teret za građane i poduzeća koji uredno ispunjavaju svoje porezne obveze. Na nacionalnoj i međunarodnoj razini djeluje niz institucija i organizacija posvećenih otkrivanju, prevenciji i suzbijanju takvih nezakonitih aktivnosti. Među vodećim međunarodnim institucijama koje se aktivno bave ovom problematikom ističu se OECD, MMF i OLAF, čije inicijative imaju važnu ulogu u borbi protiv poreznih prijevara.

Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) globalna je institucija koja se bavi ekonomskom politikom i aktivno radi na suzbijanju poreznih prijevara. Njezino osnivanje imalo je za cilj poticanje gospodarskog napretka Europe kroz dublju ekonomsku integraciju i smanjenje protekcionističkih praksi. Među brojnim inicijativama, posebno se ističu one usmjerene na borbu protiv poreznih prijevara i strategija izbjegavanja poreza. Kada je OECD osnovan 1960. godine, imao je 20 članica, dok danas okuplja 38 država. Osim svojih članica, OECD surađuje s više od 100 drugih gospodarstava, pri čemu mnoge od tih zemalja sudjeluju u radu njegovih odbora i pridržavaju se njegovih pravnih i političkih smjernica (Kenton, 2020).

Jedna od ključnih inicijativa OECD-a u borbi protiv poreznih prijevara je BEPS inicijativa (*Base Erosion and Profit Shifting*), koja se fokusira na sprječavanje praksi koje omogućuju multinacionalnim kompanijama iskorištavanje poreznih rupa i premještanje dobiti u različite jurisdikcije radi smanjenja poreznih obveza. Ovaj program obuhvaća razvoj i implementaciju strategija za suzbijanje izbjegavanja poreza, unapređenje transparentnosti te jačanje međunarodne suradnje u provedbi poreznih zakona (OECD, 2023a).

OECD je također odigrao ključnu ulogu u promicanju automatske razmjene financijskih podataka među državama, čime se poboljšava identifikacija i sprječavanje poreznih prijevra. Kroz Zajednički standard izvješćivanja (CRS), zemlje članice potaknute su na transparentno dijeljenje informacija o financijskim sredstvima svojih rezidenata, čime se smanjuje mogućnost skrivanja prihoda u inozemstvu (OECD, 2023b).

Osim regulativnih mjera, OECD provodi istraživanja i analize poreznih politika, s ciljem formuliranja smjernica i preporuka koje pomažu državama u jačanju njihovih poreznih sustava i smanjenju mogućnosti prijevара. Organizacija također pruža tehničku pomoć i obuku poreznim upravama, uključujući edukaciju službenika, razmjenu stručnih znanja i podršku u razvoju zakonodavstva (OECD, 2023d).

OECD aktivno surađuje s međunarodnim organizacijama poput UN-a, Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda, kako bi koordinirao aktivnosti na globalnoj razini u borbi protiv poreznih prijevара (OECD, 2023e). Također, organizacija kontinuirano prati stanje i objavljuje izvještaje i analize, koji pružaju uvid u postojeće izazove i identificiraju područja koja zahtijevaju dodatne mjere ili poboljšanja (OECD, 2023f).

Međunarodni monetarni fond (MMF) osnovan je 27. prosinca 1945. godine, temeljem odluka donesenih u srpnju 1944. na konferenciji u Bretton Woodsu u Sjedinjenim Američkim Državama (Ministarstvo financija, n.d.). Tijekom desetljeća, MMF je imao značajnu ulogu u međunarodnim inicijativama usmjerenim na povećanje transparentnosti financijskih tokova i smanjenje destabilizirajućih prekograničnih transakcija. Osim toga, već duže vrijeme ističe zabrinutost zbog financijskih tokova koji, iako pravno nisu nužno nezakoniti, često služe kao sredstvo za izbjegavanje poreznih obveza.

Nezakoniti financijski tokovi odnose se na prijenos novčanih sredstava stečenih nezakonitim aktivnostima, poput korupcije i krijumčarenja, kao i na transakcije povezane s utajom poreza ili financiranjem terorizma. Posljedice ovakvih tokova mogu biti značajne, uključujući smanjenje deviznih rezervi, poremećaje u tržišnom natjecanju te rast vrijednosti nekretnina i ostale imovine. Također, gubici u poreznim prihodima mogu negativno utjecati na državni proračun, smanjujući sredstva namijenjena za javnu potrošnju i ograničavajući kapital dostupan za privatna ulaganja (Ministarstvo financija, n.d.).

Kako bi se suprotstavio ovim izazovima, MMF aktivno sudjeluje u kreiranju nacionalnih i međunarodnih politika usmjerenih na suzbijanje pranja novca i financiranja terorizma. Njegov doprinos vidljiv je kroz savjetodavne i regulatorne inicijative kojima se nastoji povećati financijska transparentnost i smanjiti ekonomski rizici povezani s ilegalnim financijskim tokovima (International Monetary Fund, 2023.).

Nadalje, MMF aktivno surađuje sa zemljama članicama kako bi unaprijedio njihove okvire za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Integrirao je ove aktivnosti u svoje ključne programe, pružajući političke savjete, jačanje kapaciteta i provođenje procjena financijskog sektora. Cilj je osigurati da financijski sektori zemalja članica poštuju najviše standarde, čime se čuva stabilnost i integritet globalnog financijskog sustava. Za razliku od Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD), MMF nema jasno definiranu listu offshore financijskih centara (OFC). Umjesto toga, njegov rad je usmjeren na problematiku pranja novca i financijskog nadzora u tim centrima. Stoga, MMF nastavlja surađivati s razvijenim zemljama i zemljama u razvoju kako bi potaknuo napredak OFC-ova. Također, pruža tehničku pomoć zemljama u razumijevanju opsega nezakonitih financijskih tokova, razvijajući smjernice za evidentiranje neobjavljenog bogatstva i povrat opljačkane imovine (Hrvatska narodna banka, n.d.).

Europski ured za borbu protiv prijevара (OLAF) odgovoran je za otkrivanje, istraživanje i sprječavanje prijevара koje utječu na proračun Europske unije (EU). Njegova misija uključuje provođenje neovisnih istraga o prijevarama i korupciji povezanim sa sredstvima EU-a, osigu-

ravajući da se novac poreznih obveznika koristi za projekte koji potiču zapošljavanje i gospodarski rast u Europi. OLAF također istražuje ozbiljne povrede dužnosti među osobljem i članovima institucija EU-a, čime jača povjerenje građana u ove institucije, te razvija politike EU-a za borbu protiv prijevара. OLAF-ove ovlasti obuhvaćaju istraživanje slučajeva povezanih s prijevarama, korupcijom i drugim nezakonitim aktivnostima koje ugrožavaju financijske interese EU-a. Njegova nadležnost proteže se na sve vrste rashoda EU-a, uključujući europske strukturne i investicijske fondove, fondove za poljoprivredu i ruralni razvoj, izravne rashode i vanjsku pomoć, kao i na određene prihode EU-a, posebice one od carina i poreza na dodanu vrijednost (PDV). OLAF također provodi istrage o ozbiljnim povredama dužnosti među osobljem i članovima institucija EU-a.

OLAF je zadužen za provedbu Uredbe Vijeća (EZ) br. 515/97, koja regulira suradnju nacionalnih tijela međusobno i s Europskom komisijom u primjeni carinskih i poljoprivrednih propisa EU-a. Iako je OLAF dio Europske komisije i odgovara povjereniku za proračun i administraciju, djeluje potpuno neovisno u obavljanju svojih istražnih zadaća. OLAF-ov istražni rad uključuje procjenu pristiglih informacija kako bi se utvrdilo postoje li dovoljni razlozi za otvaranje istrage, provođenje administrativnih istraga o prijevarama, često u suradnji s nacionalnim kaznenim ili upravnim istražnim tijelima te s EU i međunarodnim tijelima, podržavanje istraga o prijevarama koje provode nacionalna tijela, koordinaciju aktivnosti nacionalnih tijela i razmjenu znanja o prijevarama s partnerima radi sprječavanja gubitaka i zaštite zdravlja i sigurnosti, preporučivanje mjera koje bi trebale poduzeti relevantne EU ili nacionalne vlasti te nadziranje provedenih mjera kako bi se procijenio učinak OLAF-ovog rada na borbu protiv prijevара i bolje prilagodila podrška koju pruža nacionalnim tijelima.

Odgovornost za velik dio EU rashoda dijele europske, nacionalne, regionalne i lokalne razine. Čak i kada EU institucije izravno upravljaju sredstvima, novac se često troši preko granica država članica, ponekad i izvan EU-a. Isto vrijedi i za dio prihoda EU-a koji dolazi od carina i PDV-a. Stoga se otkrivanje, istraživanje i procesuiranje prijevара protiv proračuna EU-a te povrat nepravilno potrošenih sredstava ili izbjegnutih carinskih pristojbi provode u suradnji s mnogobrojnim partnerima na nacionalnoj, europskoj i međunarodnoj razini (European Anti-Fraud Office, 2021.).

Na temelju provedenih analiza politika EK-e, metoda izbjegavanja poreza i uloge međunarodnih institucija, jasno se uočavaju dosezi, ograničenja i izazovi u globalnoj borbi protiv poreznih oaza. Dobiveni nalazi omogućuju formuliranje preporuka za unapređenje postojećih strategija, što će biti detaljnije predstavljeno u završnom dijelu rada.

4. Zaključak

EK poduzela je niz regulatornih mjera s ciljem smanjenja negativnih učinaka poreznih oaza, uključujući povećanje porezne transparentnosti, sprječavanje premještanja dobiti i suzbijanje agresivnog poreznog planiranja. Uvođenje crne liste poreznih oaza, Direktive protiv izbjegavanja poreza i suradnja s međunarodnim organizacijama poput OECD-a i G20 predstavljaju značajne korake u tom smjeru. Međutim, analiza pokazuje da i dalje postoje izazovi u provedbi ovih mjera, uključujući neujednačenost poreznih sustava unutar EU-a i otpornost poreznih oaza na prilagodbu globalnim standardima.

Dugoročno, poboljšanje učinkovitosti borbe protiv poreznih oaza zahtijevat će jaču međunarodnu koordinaciju, dosljedniju provedbu postojećih propisa te povećanu transparentnost financijskih tokova. Posebnu pozornost treba posvetiti integraciji digitalnih rješenja u praćenje financijskih transakcija i prilagodbi zakonodavnih okvira novim oblicima poreznih manipulacija. Samo kombinacijom regulatornih, nadzornih i međunarodnih mehanizama može se postići pravedniji porezni sustav koji smanjuje porezne gubitke i osigurava održivost javnih financija.

Analizom postavljenih istraživačkih pitanja potvrđeno je da, iako su regulatorne mjere Europske komisije donijele određene pomake, globalna borba protiv poreznih oaza i dalje zahtijeva snažniju međunarodnu koordinaciju, dosljedniju primjenu postojećih instrumenata i kontinuirano prilagođavanje regulatornog okvira novim izazovima digitalne ekonomije.

LITERATURA

1. Berglez P. & Gearing A. (2018). The Panama and Paradise Papers - The rise of a global Fourth Estate. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/350671644_The_Panama_and_Paradise_Papers_The_Rise_of_a_Global_Fourth_Estate [pristupljeno 17.5.2024.]
2. Brillaud, L. (2020). Cyprus Papers: Golden visa schemes are broken beyond repair, EU must act. Dostupno na: <https://www.transparency.org/en/press/cyprus-papers-golden-visa-schemes-are-broken-beyond-repair-eu-must-act> [pristupljeno 17.5.2024.]
3. Clausing, K. A. (2003). Tax-motivated transfer pricing and US intrafirm trade prices. *Journal of Public Economics*, 87(9-10), 2207-2223
4. Cobham, A., & Janský, P. (2018). Global distribution of revenue loss from corporate tax avoidance: Re-estimation and country results. *Journal of International Development*, 30(2), 206-232.
5. Dharmapala, D. (2014). What do we know about base erosion and profit shifting? *Fiscal Studies*, 35(4), 421-448.
6. DeBacker, J., Heim, B. T., & Tran, A. (2022). The dynamic effects of tax audits. *Review of Economics and Statistics*, 104(3), 545-560.
7. Devereux, M. P., & Vella, J. (2014). Are we heading towards a corporate tax system fit for the 21st century? *Fiscal Studies*, 35(4), 449-475.
8. Eden, L. (1998). *Taxing multinationals: Transfer pricing and corporate income taxation in North America*. University of Toronto Press.
9. European Anti-Fraud Office. (2021). The OLAF report 2021. Dostupno na: https://anti-fraud.ec.europa.eu/system/files/2022-09/olaf-report-2021_en.pdf [pristupljeno 11.6.2024.]
10. Europska komisija. (2016). *Europska komisija predlaže pravila o javnoj poreznoj transparentnosti za multinacionalna poduzeća*. Dostupno na: https://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1349_hr.htm [pristupljeno 28.2.2025.]
11. Europska komisija. (2018). State aid: Commission concludes Luxembourg did not give selective tax treatment to McDonald's. Dostupno na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_5831

12. Europski parlament. (2021). *Usvojeni tekstovi - Srijeda, 20. siječnja 2021.* Dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-01-20_HR.html [pristupljeno 28.2.2025.]
13. Europski parlament. (2022). *Minimalna globalna porezna stopa za multinacionalne tvrtke.* Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/press-room> [pristupljeno 28.2.2025.]
14. Europski parlament. (2023). *IZVJEŠĆE o prijedlozima Europskog parlamenta za izmjenu Ugovora.* Dostupno na: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0337_HR.html [pristupljeno 28.2.2025.]
15. Höhler, J., & Watrin, C. (2021). Banks' tax disclosure, financial secrecy, and tax haven heterogeneity. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 44, 100395.
16. Hrvatska narodna banka. (n.d.). Međunarodne institucije i grupe koje se bave problemom pranja novca i financiranja terorizma. Dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/meunarodne-institucije-i-grupe-koje-se-bave-problemom-pranja-novca-i-financiranja-terorizma>
17. International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ). (2014). Leaked Documents Expose Global Companies' Secret Tax Deals in Luxembourg. Dostupno na: <https://www.icij.org/investigations/luxembourg-leaks/leaked-documents-expose-global-companies-secret-tax-deals-luxembourg/>
18. International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ). (2016). The Panama Papers: Exposing the Rogue Offshore Finance Industry. International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ). Dostupno na <https://www.icij.org/investigations/panama-papers/>
19. International Consortium of Investigative Journalists (ICIJ). (2016). Panama Papers: The secrets of dirty money. Dostupno na: <https://www.icij.org/investigations/panama-papers/>
20. International Monetary Fund (2023) The IMF and the Fight Against Illicit Financial Flows. Dostupno na: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Fight-against-illicit-financial-flows> [pristupljeno 16.4.2024.]
21. Johannesen, N., & Zucman, G. (2024). Tax havens and reputational costs. *Journal of Public Economics*, 215, 104759.
22. Johannesen, N., & Zucman, G. (2014). The end of bank secrecy? An evaluation of the G20 tax haven crackdown. *American Economic Journal: Economic Policy*, 6(1), 65–91.
23. Kenton, W. (2020). Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/o/oecd.asp> [pristupljeno 20.2.2025.]
24. Ministarstvo financija (n.d.). MMF Dostupno na: <https://mfin.gov.hr/istaknute-teme/medjunarodne-financijske-institucije/mmf/409> [pristupljeno 16.4.2024.]
25. Međunarodni konzorcij istraživačkih novinara. (2016). *ICIJ objavljuje procurjele informacije s Bahama u offshore bazi podataka.* Dostupno na: <https://www.icij.org/inside-icij/2016/09/icij-publishes-leaked-bahamas-info-offshore-database/>
26. OECD. (2015). *Addressing Base Erosion and Profit Shifting.* Dostupno na: <https://www.oecd.org/tax/beps/> [pristupljeno 28.2.2025.]
27. OECD. (2017). *Country-by-Country Reporting – Compilation of Peer Review Reports.* Dostupno na: <https://www.oecd.org/tax/beps/country-by-country-reporting.htm> [pristupljeno 28.2.2025.]

28. OECD. (2023a). *OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*. OECD Publishing. Dostupno na: https://www.oecd.org/en/publications/serials/oecd-g20-base-erosion-and-profit-shifting-project_g1g46cef.html
29. OECD. (2023b). *International Standards for Automatic Exchange of Information in Tax Matters*. OECD Publishing. Dostupno na: https://www.oecd.org/en/publications/2023/06/international-standards-for-automatic-exchange-of-information-in-tax-matters_ab3a23bc.html
30. OECD. (2023d). *Capacity Building and Technical Assistance in Tax Matters*. OECD Publishing. Dostupno na: <https://www.oecd.org/tax/tax-capacity-building/>
31. OECD. (2023e). *Cooperation with International Organizations: Strengthening Global Efforts Against Tax Fraud*. OECD Publishing. Dostupno na: <https://www.oecd.org/tax/cooperation-with-international-organizations/>
32. OECD. (2023f). *Monitoring and Reporting on Tax Compliance and Fraud Prevention*. OECD Publishing. Dostupno na: <https://www.oecd.org/tax/tax-administration/>
33. Roška, V., Brlečić Valčić, S., Samodol, A. (2019). Tax avoidance – Case study in Croatia. Book of Proceedings Economic and Social Development - 43rd International Scientific Conference on Economic and Social Development – “Rethinking Management in the Digital Era: Challenges from Industry 4.0 to Retail Management” p. 188-196.

Summary

Challenges and Global Implications in Addressing Tax Havens

Tax havens represent a serious challenge to the fiscal systems of the European Union (EU) and global tax policies. The aim of this paper is to analyze the role of the European Commission (EC) in combating tax havens through regulatory initiatives, international cooperation, and legal mechanisms. The research employs descriptive methods of analysis and synthesis of legal documents, secondary sources, and case studies of relevant tax scandals. In addition to reviewing existing measures, the paper identifies gaps in the current literature and formulates research questions focused on regulatory, operational, and institutional challenges. The results show that the key measures undertaken by the EC include the Anti-Tax Avoidance Directive (ATAD), the EU blacklist mechanism for tax havens, the implementation of OECD's BEPS measures, and the proposal for a global minimum corporate tax rate for multinational companies. Despite these efforts, challenges persist due to the uneven tax systems among EU member states and the resilience of tax havens to international regulations. Findings highlight the need for stronger enforcement of existing measures and enhanced cooperation between the EU and global actors in addressing base erosion and profit shifting.

Keywords: tax havens; European Commission; tax policy; BEPS; tax transparency.

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License**.